

Wydział	Imię i nazwisko 1. 2.			Rok	Grupa	Zespół
PRACOWNIA FIZYCZNA WFilS AGH	Temat:					Nr ćwiczenia
Data wykonania	Data oddania	Zwrot do popr.	Data oddania	Data zaliczenia	OCENA	

Ćwiczenie nr 53*: Soczewki - badanie zdolności skupiającej (ćwiczenie na wieczór)

/ćwiczenie bazuje na opisie ćwiczenia 53/

Cel ćwiczenia

Wyznaczenie zdolności skupiającej oraz ogniskowej soczewki okularów korekcyjnych dla dalekowidza (lub lupy) metodą bezpośrednią i metodą Bessela. Porównanie obu metod.

Zagadnienia kontrolne

1. Rodzaje soczewek. Definicje ogniska i ogniskowej soczewki, zależność ogniskowej od promieni krzywizny.
2. Równanie soczewki.
3. Przeprowadź konstrukcję obrazów dla soczewki skupiającej i rozpraszającej (zakładając, że są to soczewki cienkie).
4. Co to jest zdolność skupiająca soczewki i dioptria?
5. Przedstaw metody pomiaru ogniskowej: a) bezpośrednią, b) Bessela.
6. Omów wady soczewek.
7. Wyjaśnij występowanie wad wzroku zwanych dalekowzrocznością i krótkowzrocznością, w jaki sposób można je skorygować.
8. Podaj przyrządy, w których wykorzystywane są soczewki i opisz jeden z nich.

Układ pomiarowy

Do wykonania ćwiczenia konieczna jest cienka soczewka skupiająca. Może to być lupa lub okulary korygujące nadwzroczność (dla dalekowidza, tak zwane „plusy”). W przypadku okularów ważne jest, aby nie miały soczewki cylindrycznej (do korekty astygmatyzmu).

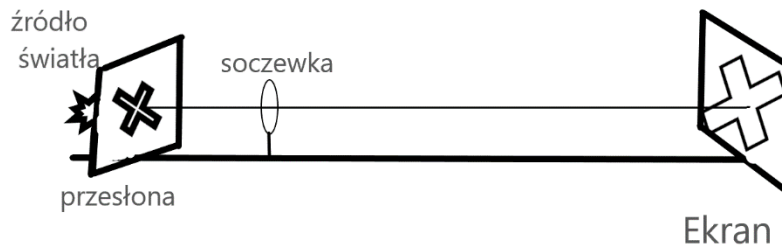
Potrzebne będą również:

- źródło światła
- przesłona kartonowa z wyciętym iksem (bądź innym motywem), który przesłaniając źródło światła, będzie grał rolę „świecącego przedmiotu”
- taśma miernicza o długości co najmniej 1,5 metra (lepiej będzie dłuższa)
- ustawiony pionowo ekran (dowolna, płaska, gładka powierzchnia prostopadła do osi optycznej pomiaru – najlepiej z możliwością przesuwu względem soczewki)
- ruchomy statyw na soczewkę (okulary)

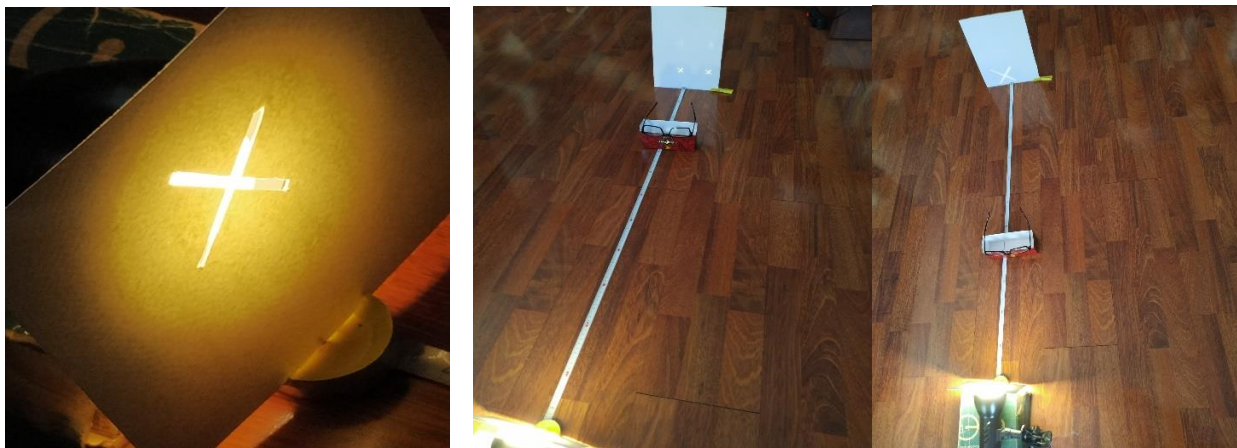
Przykładowy zestaw przedstawiony jest na zdjęciu poniżej.

Rys.1. Zdjęcie przykładowego zestawu do wyznaczenia zdolności skupiającej soczewki (tu: lupy)

Rys.2. Schemat układu pomiarowego. Ważne, by przy ustawieniu układu źródło światła, otwór w przesłonie oraz środek soczewki znajdowały w jednej linii, a także, by powierzchnia soczewki była do tej linii prostopadła

Rys.3 Przesłona z wyciętym otworem X oraz soczewka okularów w dwóch położeniach : dla obrazu pomniejszonego i powiększonego

Wykonanie ćwiczenia

- 1) Zestawić układ pomiarowy – najlepiej wieczorem, gdy możliwe będzie wykonanie eksperymentu w zaciemnionym pomieszczeniu, dzięki czemu obserwacje będą łatwiejsze.
- 2) Wykonać 10 pomiarów metodą bezpośrednią, tj. mierząc odległości x i y , ustawiając soczewkę (jedno szkło okularów) w takim położeniu, by na ekranie obserwować ostry obraz wyciętego kształtu (ważne by krawędzie były ostro widoczne na ekranie). Każdy z pomiarów wykonać dla innej odległości przesłona – ekran. Zanotować wyniki pomiarów w Tabeli 1.
- 3) Wykonać 10 pomiarów metodą Bessela, tj. dla wybranej odległości l (dość dużej, by spełniony był warunek $l > 4f$) znaleźć położenie x_1 soczewki, dla którego na ekranie obserwować można obraz powiększony, a następnie przesunąć soczewkę w położenie x_2 , dla którego obserwować można obraz pomniejszony. Zanotować x_1 , x_2 , oraz l – odległość przesłona-ekran w Tabeli 2. Powtórzyć dla zmienionej odległości l .
- 4) W sprawozdaniu należy przedstawić swoje zdjęcie z zestawem doświadczalnym, jako dowód samodzielnego wykonania ćwiczenia (zastępuje to podpis prowadzącego zajęcia na protokole) oraz dokładny opis swojego zestawu doświadczalnego i sposobu wykonania ćwiczenia.

Wyniki pomiarów

Tabela 1. Wyniki pomiarów odległości x przedmiotu od soczewki i odległości y obrazu od soczewki w metodzie bezpośredniej.

L.p.	x [m] odległość przedmiotu od soczewki	y [m] odległość obrazu (ekranu) od soczewki	Z [$\frac{1}{m}$] zdolność skupiająca soczewki	f [m] ogniskowa soczewki
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
Średnia zdolność skupiająca Z_{sr} [$\frac{1}{m}$]				
$u(Z)$ [$\frac{1}{m}$]				

Tabela 2. Wyniki pomiarów metodą Bessela.

L.p.	x_1 [m] odległość soczewki od przedmiotu dla obrazu powiększonego	x_2 [m] odległość soczewki od przedmiotu dla obrazu pomniejszonego	l [m] odległość przesłona- ekran	f [m] ogniskowa soczewki	Z [$\frac{1}{m}$] zdolność skupiająca soczewki
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
Średnia zdolność skupiająca Z_{sr} [$\frac{1}{m}$]					
$u(Z)$ [$\frac{1}{m}$]					

Opracowanie danych pomiarowych

- 1) Na podstawie Tabeli 1. wyliczyć zdolność skupiającą badanej soczewki dla każdego z 10 pomiarów, a następnie średnią Z_{sr} oraz $u(Z)$ - niepewność typu A, jako estymator odchylenia standardowego średniej.
- 2) Na podstawie wyników pomiarów w Tabeli 2. obliczyć dla każdego pomiaru ogniskową f i na jej podstawie zdolność skupiającą Z , a następnie średnią Z_{sr} oraz $u(Z)$ - niepewność typu A.
- 3) Na podstawie uzyskanych wartości Z i $u(Z)$ dla obydwu metod ustalić:
  - która metoda jest dokładniejsza?
  - czy zmierzone wartości ogniskowej są ze sobą zgodne?
- 4) Porównać otrzymany wynik z danymi uzyskanymi od właściciela okularów – ile dioptrii zostało zalecone przez lekarza okulistę? Czy obie wielkości są zgodne w granicach niepewności?